

UNIVERZITA PARDUBICE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2025

Libor Ulmon

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Nacionalismus vs. multikulturalismus: Střet filozofických
perspektiv

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Libor Ulmon**
Osobní číslo: **H22167**
Studijní program: **B0223A100005 Filosofie**
Specializace: **Filosofie**
Téma práce: **Nacionalismus vs. multikulturalismus: Střet filozofických perspektiv**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Smyslem této bakalářské práce je zkoumání a analýza dvou zdánlivě protichůdných ideologií, tj. nacionalismu a multikulturalismu. Obě ideologie se zabývají otázkami kulturní a etnické koexistence na určitém území. Bakalářská práce se věnuje historickému vývoji a popisu základních koncepcí nacionalismu a multikulturalismu, přičemž kriticky reflektuje jednotlivé filozofické interpretace. Multikulturalismus a nacionalismus jsou primárně zkoumány skrze dílo *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship* od Willa Kymlicky, které slouží jako podklad, který je následně v práci rozvíjen a reflektován. V úvodní části jsou definovány pojmy národ a stát, které jsou stěžejní pro analýzu jednotlivých ideologií, následně se práce zaměřuje na nacionalismus a poté na multikulturalismus. Poslední část práce je věnována kritické reflexi. Práce se snaží nalézt odpovědi na tyto otázky: Jsou nacionalismus a multikulturalismus jakožto jednotlivé ideologie schopny koexistence? Jaké hodnoty mají společné? Existuje "zlatá střední cesta" mezi těmito dvěma ideologiemi?

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

B. Anderson: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London: Verso, 1983).

C. Taylor: *Multiculturalism and "The Politics of Recognition"* (Princeton: Princeton University Press, 1992).

J. Habermas: *The Inclusion of the Other* (Cambridge: The MIT Press, 1994).

E. Gellner: *Nations and Nationalism* (Ithaca: Cornell University Press, 1983).

S. P. Huntington: *The clash of civilizations and the remaking of world order*. (New York: Simon and Schuster 1996).

B. Parekh: *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory* (Harvard: Harvard University Press, 2000).

W. Kymlicka: *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights* (Oxford: Oxford University Press, 1995).

W. Kymlicka: *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

Ch. Kukathas: *The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

S. Moller Okin: 'Feminism and Multiculturalism: Some Tensions', *Ethics*, 108.4 (1998), 661–84.

Appiah K. A: *Cosmopolitanism: Ethics in a world of strangers*. (New York; W.W. Norton & Company, 2006).

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Matej Cíbik, Ph.D.

Katedra filosofie a religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. června 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. června 2025**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem Nacionalismus vs. multikulturalismus: Střet filozofických perspektiv jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 14. 06. 2025

Libor Ulmon

PODĚKOVÁNÍ

Z celého srdce děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Mateji Cívikovi, Ph.D. za jeho vlídný přístup a cenné rady, bez kterých bych tuto práci napsal pouze s velkými obtížemi.

ANOTACE

Bakalářská práce se věnuje střetu politických ideologií nacionalismu a multikulturalismu, které zkoumají soužití v pluralitní společnosti. Práce vysvětluje pojetí pojmů národ a stát, které jsou použity k výkladu obou ideologií. Jak u nacionalismu, tak i multikulturalismu zkoumá vznik a historický vývoj a jejich různé filozofické interpretace, které následně reflektuje. Zkoumán je také potenciál koexistence obou ideologií.

KLÍČOVÁ SLOVA

nacionalismus, multikulturalismus, tolerance, kultura, etnicita, stát, národ

TITLE

Nationalism vs. multiculturalism: a clash of philosophical perspectives

ANNOTATION

The bachelor's thesis focuses on the clash of political ideologies of nationalism and multiculturalism, which explore coexistence in a pluralistic society. The thesis explains the concepts of nation and state that are used to explain both ideologies. For both nationalism and multiculturalism, it examines the origins and historical development of both and their various philosophical interpretations, which it then reflects upon. The potential for both ideologies to coexist is also explored.

KEYWORDS

nationalism, multiculturalism, tolerance, culture, ethnicity, state, nation

OBSAH

Úvod.....	10
1 Národ a stát.....	11
1.1 Stát.....	11
1.2 Národ.....	13
1.3 Národ bez státu a stát bez národu	14
2 Nacionalismus.....	15
2.1 Dělení nacionalismu	16
2.1.1 Srovnání pohledů na nacionalismus.....	18
2.2 Vývoj nacionalismu v historickém kontextu	19
2.2.1 Starověk	19
2.3 Novověk	20
2.3.1 Nacionalismus v současnosti.....	21
2.4 Migrace.....	22
2.5 Nacionalismus migrantů a etnokulturních minorit	23
2.5.1 Problémy spojené s nacionalismem	24
2.6 Závěr nacionalismu	25
3 Multikulturalismus.....	27
3.1 Co je multikulturalismus?	27
3.2 Vývoj multikulturalismu v historickém kontextu.....	29
3.3 Filozofické pohledy na multikulturalismus.....	30
3.4 Hollingerovo post-etnické dělení multikulturalismu.....	32
3.4.1 Pluralistický multikulturalismus	32
3.4.2 Kosmopolitní multikulturalismus.....	33
3.5 Jak může vypadat multikulturalismus v praxi?	34
3.6 Závěr multikulturalismu	35
4 Otázky a odpovědi	36
4.1 Koexistence nacionalismu a multikulturalismu	36
4.2 Není „moc“ kultur příliš?	36

4.3	Otazníky multikulturalismu	37
5	Závěr	40
6	Seznam literatury	42

Úvod

Bakalářská práce se věnuje napětí mezi nacionalismem a multikulturalismem. Toto téma jsem zvolil zvláště kvůli tomu, že spadá do pole politické filozofie, ale také kvůli tomu, že řeší otázky týkající se národnosti, která je pro mě jako rodilého „moraváka“ velmi důležitá.

Nacionalismus a multikulturalismus jsou ideologie, se kterými se setkáváme v různých formách již od dob prvních městských států. První kapitola vysvětluje a odlišuje pojmy *národ* a *stát*, které jsou stěžejní pro další práci s oběma ideologickými směry. Druhá kapitola se zabývá nacionalismem. Určité formy protonacionalismu se objevily již v antickém Řecku a postupným vývojem vznikl nacionalismus v dnešní podobě. Nacionalismus klade důraz na společnou národní identitu, jazyk a v některých případech i na společný původ obyvatelstva. Třetí kapitola je věnována multikulturalismu. Multikulturalismus se zdá být relevantním až v posledních sedmdesáti letech, kdy jej jako oficiální migrační politiku přijala Kanada a následně další státy. Multikulturalismus se zabývá soužitím různých kultur v jednom státě. Napětí mezi jednotlivými směry podněcuje otázku, zda jsou si nacionalismus a multikulturalismus hodnotami a ideologicky opravdu tak vzdálení.

Práce má dva cíle, prvním cílem je zkrácená analýza vzniku nacionalismu a multikulturalismu v historicko-sociálním kontextu. Druhým cílem práce je kriticky zkoumat, zda jsou nacionalismus a multikulturalismus eticky a filozoficky ospravedlnitelné a schopné koexistence.

Práce je tvořena skrze díla významných politických filozofů a politologů jako je Will Kymlicka, Ernest Gellner nebo David A. Hollinger a pokouší se o kritickou reflexi jejich tezí. Postup práce je navržen tak, aby čtenáři dával co možná největší smysl. U obou směrů práce nejdříve udává definice, následuje dělení směrů dle různých filozofických pohledů, dále je uveden historický vývoj. Závěr se věnuje významným otázkám, které by neměly být ani u jednoho ze směrů opomíjeny, jsou to otázky tolerance a akceptace v kontextu socioekonomických skutečností a jejich samotné legitimacy.

1 Národ a stát

Nacionalismus i multikulturalismus jsou politické a kulturní ideologie, které zkoumají kulturní, sociální a etnický aspekt soužití člověka ve skupinách. Obě ideologie úzce souvisejí s pojmy *národ* a *stát*. Pro pochopení dané problematiky je tedy nutné tyto pojmy důsledně vysvětlit. Začněme tedy pojmem *stát*.

1.1 Stát

Již Aristoteles v *Politice* píše o tom, že člověk je tvor společenský a stát (v Aristotelově díle stále ještě obec, protože státy, jak je známe dnes, se objevují až později) vytváří za účelem dosažení nejvyššího dobra.¹

*„Konečně dovršená a dokonalá společnost, utvořená z více dědin, jest obec, společenství, které takřka dosáhlo již cíle veškeré soběstačnosti a které sice vzniklo pro zachování života, ale trvá za účelem života dobrého.“*²

Aristoteles tedy hledá a obhájí účel, kvůli kterému obec (nebo stát) vzniká. Tento přístup hledání účelnosti nebo cíle předmětu či jsočina se nazývá teleologie. Pomocí teleologie dochází k závěru, že: *„Obec jest útvar přirozený i a že člověk jest bytost přirozeně určená pro život v obci a že ten, kdo od přirozenosti, a ne jenom náhodou žije mimo obec, jest bytostí buď špatnou anebo lepší než člověk, jako také muž, o němž Homéros s výtkou poznamenal: ‚Bratrstva, práva i krbu se zřiká takový člověk.‘. Neboť takový člověk zároveň jest podle své přirozenosti chtivý války, ježto žije osaměle jako zaběhlý kamínek ve hře.“*³

Aristoteles tedy tvrdí, že obce (státy) jsou důležitou součástí života člověka, tedy že člověk je od přirozenosti určený žít v obci (státě) a také že obec (stát) vzniká, aby člověk mohl žít tam, kde pro to byl od přirozenosti určen, a to v obci (státě).⁴

Thomas Hobbes v *Leviathanovi* píše o tom, že člověk vytváří státy za účelem předcházení přirozenému stavu člověka, kterým je válka všech proti všem. Občané Hobbesova státu se vzdávají některých svých svobod a dávají moc rozhodovat do rukou suveréna, který vládne

---

¹ ARISTOTELÉS. *Politika: Aristotelis politicorum libri octo*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Petr Rezek, 1998, s. 37. ISBN 80-86027-10-4.

² Tamt., s. 40.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

neomezenou mocí. Toto odevzdání některých svobod občanů výměnou za ochranění před přirozeným stavem se nazývá společenská smlouva.⁵

„O státě se říká, že vznikl ustanovením, když se množství lidí dohodne a každý se každému úmluvou zaváže, že ať dá většina jakémukoliv člověku nebo shromáždění lidí právo zastupovat osobu jich všech (to znamená být jejich představitelem), bude jak pro toho, kdo hlasoval pro, tak pro toho, kdo hlasoval proti platit, že předem stvrzuje všechny činy a soudy tohoto člověka nebo shromáždění lidí, jako by byly jeho vlastní, a to za účelem žít spolu v míru a být chráněni před jinými lidmi.“⁶.

Z novějších a pro účely této práce relevantnějších definic uvádím tu od Maxe Webera. Max Weber definuje stát jakožto: „subjekt ve společnosti, který má monopol na legitimní násilí⁷.“ Weberova myšlenka pramení z faktu, že ve většině států je násilí legitimně užíváno pouze a jenom státem v podobě instituce a nelze jej praktikovat na personální úrovni, aniž by nebyly porušeny zákony daného státu.

„Stát existuje tam, kde se specializované orgány zajišťující pořádek, jako jsou policejní složky a soudy, oddělily od ostatního společenského života. Tyto složky jsou státem.“⁸

Weberova definice dle mého názoru opomíjí komplexnost pojmu „stát“ a je zaměřená spíše na funkci státu jakožto instituce. Jistě, stát má monopol na legitimní násilí a jeho funkcí je toto násilí aplikovat k udržení veřejného pořádku. Weber však opomíjí, že stát je něco víc než jen „síla“ dohlížející na veřejný pořádek a dodržování zákonů. To, co Weberova definice přehlíží je antropologická složka pojmu „stát“, totiž že stát vždy tvoří a vytvářejí lidé.

Mé pojetí pojmu „stát“ je duální. Jednak stát chápu jako suverénní geopolitický útvar, který má pevně stanovené hranice a určitou formu vlády, ať už demokracii, totalitu či monarchii. Druhá rovina mého vnímání pojmu „stát“ je ryze funkcionalistická, „stát“ slouží jak k obraně vůči jiným státům a udržování pořádku skrze vytváření zákonů a prosazování práva, tak i k vytváření sociálního systému a budování infrastruktury. Syntézou obou rovin docházím k závěru, že „stát“ je především komplexní sociální struktura v uzavřeném

---

⁵ HOBBS, Thomas. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Knihovna novověké tradice a současnosti., sv. 47. Praha: Oikoymenth, 2009, s. 91-121. ISBN 978-80-7298-106-9.

⁶ Tamt., s. 121.

⁷ Citováno dle: GELLNER, Ernest André. *Nations and nationalism*. New perspectives on the past. Oxford: Basil Blackwell, 1983, s. 3. ISBN 06-311-3088-8.

⁸ Tamt., s. 5.

geologickém rámci, která ve vztahu k jednotlivým obyvatelům nese jak represivní, tak i pozitivní aspekty.

1.2 Národ

Národ Gellner definuje dvojím způsobem: „Dva lidé jsou příslušníky stejného národa tehdy a jen tehdy, pokud sdílejí stejnou kulturu, přičemž kultura znamená systém idejí, znaků, asociací a způsobů chování a komunikace.“⁹ a „Dva lidé jsou příslušníky téhož národa tehdy a pouze tehdy, když se navzájem uznávají za příslušníky téhož národa. (...) Národy jsou artefakty lidského přesvědčení, loajality a solidarity. Pouhá skupina osob (například obyvatelé určitého území nebo mluvčí určitého jazyka) se stává národem, pokud a když členové této skupiny pevně uznávají určitá vzájemná práva a povinnosti vůči sobě navzájem na základě své společné příslušnosti k ní.“¹⁰

Pro Andrew Heywooda je pojem „národ“: „směsicí objektivních i subjektivních rysů, charakteristik kulturních i politických. Objektivně jsou národy kulturní entity: skupiny lidí, kteří hovoří stejným jazykem, vyznávají stejné náboženství, jsou spjati stejnou minulostí atd.“¹¹. Zároveň Heywood připomíná, že národ nelze charakterizovat pouze objektivně, tedy s jistým odstupem od „národa samotného“, tedy od lidí, jež jsou jeho členy. „Národ je tedy konec konců výtvar psychopolitický.“¹². Totiž právě členové národa jsou dle Heywooda těmi, kteří dokáží svůj vlastní národ definovat. „Od ostatních skupin odděluje národ to, že jeho členové se za národ považují.“¹³

Právě toto uvědomění, přímá myšlenka toho, že je jedinec součástí národa v kombinaci se společnými politickými cíli odlišují národ od etnické skupiny, která dle Heywooda, nemá společné politické cíle.¹⁴

Yael Tamir, izraelská filozofka, říká, že národy „jsou kultury, které svým členům poskytují smysluplný způsob života v celém spektru lidské činnosti (ekonomické, politické, vzdělávací, rekreační, náboženské atd.“¹⁵.

---

⁹ GELLNER, Ernest André. *Nations and nationalism*. s. 7.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 127. ISBN 80-864-3295-5.

¹² Tamt., s. 128.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamt., s. 127-128.

¹⁵ Citováno dle: KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 250. ISBN 01-992-4098-1.

Rozdíl mezi státem a národem je značný. Stát je v první řadě konstruktem člověka a může být vnímán jednak jako komplexní sociální struktura, ale i jako geopolitický útvar, který vytváří materiální instituce, které se starají o chod státu, bezpečnost a celkové vládnutí nebo lépe řečeno vedení. Na druhou stranu, dle mého názoru, se národ dá přirovnat k pocitu sounáležitosti a občanské a etické povinnosti k ostatním členům národa. Nutno podotknout, že národnost je zcela volitelná, kdežto státní příslušnost volitelná není. Příkladem státu by, dle mého, mohla být například Česká republika, kdy se jedná o strukturovanou organizaci ve formě vedení, politiky atd. Národem bychom mohli nazvat například Čechy či Slováky, ale nyní ne jako strukturovanou organizaci, nýbrž jako jakési entity, které sdílí kulturní, popř. náboženské rysy díky nimž je možné je nazvat právě Čechy či Slováky.

1.3 Národ bez státu a stát bez národu

Může však stát existovat bez národu a národ bez státu? „*Národy ani státy neexistují vždy a za všech okolností. Navíc národy a státy nejsou stejnou kontingencí. Nacionalismus tvrdí, že byly předurčeny jeden pro druhého; jeden bez druhého je neúplný*¹⁶.“ Národ tedy může existovat bez státu, příkladem mohou být, dle mého názoru, Romové. Romové jsou etnická menšina žijící ve střední Evropě původem ze severozápadní Indie. Obývají tedy mnoho různých států, ale sdílejí společnou kulturu a jazyk. Stát může obývat více národů, jako zářný příklad nám mohou posloužit státy západní Evropy, jmenovitě Velká Británie či Francie.

---

¹⁶ GELLNER, Ernest André. *Nations and nationalism*. s. 6.

2 Nacionalismus

Při zkoumání nacionalismu jakožto politického nebo ideologického směru a vytyčení jeho etických dopadů na společnost je nanejvýš vhodné nejprve uvést jeho definici. Na definici nacionalismu jsem se zeptal ChatGPT a ten na příkaz „definuj nacionalismus“ odpověděl takto: „*Nacionalismus je ideologie, politický a sociální směr, který zdůrazňuje význam národa jako základní jednotky politického uspořádání, identity a loajality. Nacionalismus často klade důraz na kulturní, jazykovou, historickou a politickou jednotu, a obvykle podporuje myšlenku, že každý národ má právo na vlastní stát nebo politickou autonomii.*“¹⁷.

Například Ernest Gellner definuje nacionalismus takto: „*Nacionalismus je především politický princip, podle něhož by politická a národní složka měly být v souladu. Nacionalismus jako sentiment nebo hnutí lze nejlépe definovat na základě tohoto principu. Nacionalistický sentiment je pocit hněvu vyvolaný porušením tohoto principu nebo pocit uspokojení vyvolaný jeho naplněním.*“¹⁸. V knize *Nacionalismus* nám poskytuje jinou definici: „*Nacionalismus je politický princip, který z kulturní podobnosti činí fundamentální sociální pouto. Ať už mezi lidmi existují jakékoli principy autority, jejich legitimita závisí na tom, že členové dané skupiny patří ke stejné kultuře (neboli, jazykem nacionalismu řečeno, ke stejnému ‚národu‘)*“.¹⁹

Pro Gellnera je nacionalismus něco víc než pouhá emoce nebo ideologie, je politickým principem, který je naplněný tím, že jsou politická složka (stát) a národní složka (národ) v souladu. Tento soulad (congruence) je velmi důležitým faktorem pro funkčnost a efektivitu moderní ekonomiky a státu obecně. Toho lze dosáhnout jedině tím, že hranice národa (občanů) nebude sahat za hranice státu (politického uskupení). Tento princip lze lehce porušit. Porušit se dá například tím, že do státu nebudou zahrnuti *všichni* členové národa či že budou všichni nacionalisté zahrnuti ovšem společně s cizinci. Nacionalismus není přirozený či univerzální, ale vzniká až s příchodem moderní industrializované společnosti jako sociální jev a je jakousi odpovědí národa na sociální stav státu.²⁰

Will Kymlicka pro definici nacionalismu užívá dvou pojmů, a to národ a stát a říká: „*Nacionalismem rozumíme ta politická hnutí a veřejné koncepce, které se snaží zajistit,*

---

¹⁷ OPENAI. *ChatGPT (verze GPT-4): Odpověď na dotaz „Definuj nacionalismus“* [online]. OpenAI, 14. června 2025 [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: <https://chat.openai.com/chat>

¹⁸ GELLNER, Ernest André. *Nations and nationalism*. s. 1.

¹⁹ GELLNER, Ernest. *Nationalism*. Londýn: Weidenfeld & Nicolson, 1997, s. 3-4. ISBN 0-297-81612-8.

²⁰ Tamt., s. 1-3.

aby státy byly skutečně ‚národními státy‘, v nichž stát a národ koincidují.“²¹ . Ve zkratce Kymlicka souhlasí a přijímá Gellnerovu definici nacionalismu, jakožto souladu mezi národní a státní složkou.

Andrew Heywood, britský politolog o nacionalismu říká, že: „*Nacionalismus byl vždy příkladem politiky založené na identitě, kdy lidem se v podstatě říká, co a kdo jsou: nacionalismus dává lidem dějiny, posiluje sociální pouta a kolektivního ducha a vytváří smysl pro osud, který sahá daleko za individuální existenci.*“²².

Dle online verze *Cambridge dictionary*²³ má pojem nacionalismus dvě definice: „přání a pokus národa o to, být politicky nezávislý.“ a „velká nebo i příliš velká láska k vlastní zemi.“. Všechny tyto definice jak od ChatGPT, tak z *Cambridge dictionary* jsou si v základě podobné a shrnují veškeré důležité prvky nacionalismu.

2.1 Dělení nacionalismu

Z definic v předchozí kapitole lze odvodit, že cílem nacionalismu je soulad státní národní složky, a to ideálně tak aby z něj těžila celá společnost ať už z ekonomického, tak i sociálního hlediska. Na poli politické filozofie se rozšířilo rozdělení nacionalismu podle hodnot, které vyznává a upřednostňuje. Prvním distinktivním kritériem je inkluzivita nebo exkluzivita nacionalismu. Buďto obyvatelé touží po zachování své jedinečné kultury, zvyků či jazyka anebo po stejných politických a etických hodnotách – pohled na svobodu a rovnost.

Michael Ignatieff ve svém díle *Blood and belonging* rozděluje nacionalismus na nacionalismus „občanský“ a „etnický“. Občanský nacionalismus je příznačný svou otevřeností k migrantům a jejich bezproblémovou integrací do společnosti, tím pádem se dá nazývat inkluzivním. Etnický nacionalismus je naopak uzavřený a: „*definuje členství na základě společného původu, takže osoby jiné rasové nebo etnické skupiny (např. turečtí příležitostní pracující v Německu) nemohou získat občanství bez ohledu na to, jak dlouho v zemi žijí.*“²⁴. Etnický nacionalismus v sobě obsahuje i jistý odpor k cizincům, kteří, pokud by byli do společnosti začleněni na základě nátlaku a nepřijali by místní hodnoty za své, tak právě tento

---

²¹ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 222.

²² HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. s. 141.

²³ CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. *Nationalism* [online]. ©2024 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nationalism>

²⁴ Citováno dle: KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 243.

nátlak by mohl zapříčinit násilnou reakci ze strany místních nacionalistů, a to v podobě občanské války či tendenci se separovat a utvořit autonomní vládu nad svým vlastním územím, která by vycházela z jejich hodnot a pohledů na okolní svět.²⁵

Kymlicka udává i další rozdělení nacionalismu, a to konkrétně rozdělení Thomase Francka, které se ve své podstatě podobá Ignatieffovu rozdělení. Franck rozděluje nacionalismus na „romantický kmenový nacionalismus“ a „americký a francouzský revoluční nacionalismus“ s tím, že první zmiňovaný druh nacionalismu je „neliberální, výlučnou a obrannou reakcí na modernitu, americko-francouzská forma nacionalismu je liberální, inkluzivní a zaměřená na budoucnost“²⁶. romantický kmenový nacionalismus je starší formou nacionalismu, než je americký a francouzský revoluční nacionalismus. Franck označuje romantic tribal nationalism: „jako druh viru nebo ‚šílenství‘, který infikoval mnoho částí světa.“²⁷. Romantic tribal nationalism nese společné prvky s etnickým nacionalismem a to exkluzivitu, neliberální přístup a defenzivitu.

Dalo by se tedy říci, že stojím na straně Ignatieffova občanského nacionalismu, který je známý svou liberálností, ale to pouze v případě, dodržují-li mí spoluobčané své občanské a etické nepsané povinnosti vůči mně. Etnický nacionalismus je dle mého přežitkem z dob minulých, kdy etnicita člověka či jeho rasa hrála významnou roli v tom, čeho člověk barvy (person of colour) mohl v tehdejší společnosti dosáhnout. Můj subjektivní postoj je takový, že cokoliv, co v sobě ukrývá, byť jen sebemenší náznak jakékoliv formy rasismu či útlaku vůči menšinám, by mělo být dnešní moderní společností důrazně odmítáno.

---

²⁵ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 243.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

2.1.1 Srovnání pohledů na nacionalismus

Máme-li srovnat výše popsané pohledy, či druhy nacionalismu, tak zde najdeme jisté shody. Asi nejvíce do očí bijící shoda je, že zde nacházíme určité dva póly, inkluzivní a exkluzivní. Co doposud nebylo popsáno, jsou motivace a ambice nacionalistů, proč se k dané problematice stavějí tak jak se stavějí.

2.1.1.1 Etnický nacionalismus

Kymlicka vytýká Ignatieffovi, že srovnává, ba i přímo rovná do stejné roviny etnický nacionalismus a nacionalismus kulturní. Připomeňme si, že etnický nacionalismus je známý pro svou exkluzivitu a odmítání osob jiného původu či rasy. Kulturní nacionalismus je příznačný svou snahou o zachování místní kultury a zvyků o což se do jisté míry snaží i nacionalismus etnický. Kamenem úrazu pro toto tvrzení se stává fakt, že jsou známy příklady kulturního nacionalismu, které na rozdíl od etnického nacionalismu jsou cizincům otevřeny. Jedná se třeba o Katalánsko a Québec.²⁸

2.1.1.2 Občanský nacionalismus

Obdobný problém nastává s občanským nacionalismem, se kterým se můžeme setkat například v USA. Ignatieff uvádí, že členství v občanském státě je definováno na základě: „*věrnosti určitým politickým principům demokracie a svobody.*“²⁹

Ovšem politická příslušnost nebo vyhraněnost nemůže ovlivnit to, jestli je někdo občanem či není, jelikož většina obyvatel se stává občanem daného státu ihned po narození. Rozený občan tedy nemusí a není po něm požadována žádná přísaha o vyznávání stejných politických, demokratických hodnot – i kdyby se občan hlásil k úplnému opaku, či byl nějakým fanatikem, tak o občanství nemůže být odebráno. Námitka proti faktu, že občanský nacionalismus ve skutečnosti nevyžaduje žádnou přísahu dodržovat politické a demokratické principy se zdá být pouze polopravdou v případě migrantů. Úřady v USA sice po migrantech chtějí, aby znali historii Spojených Států a přísahali na konstituci, ale to jenom z toho důvodu, aby se migranti mohli lépe začlenit do společnosti.³⁰

---

²⁸ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 244.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

2.1.1.3 Romantický kmenový nacionalismus a americký a francouzský revoluční nacionalismus

Franckův americký a francouzský revoluční nacionalismus by se dal přirovnat k Ignatieffovu občanskému nacionalismu. Je charakterizován liberálními přístupy, inkluzivitou a otevřeností. Ovšem i zde se setkáváme s určitými požadavky, které jedinec musí splňovat, aby se mohl začlenit do majoritní společnosti. Stejně jako občanský nacionalismus si zakládá na společných politických principech, a hlavně na společném úředním jazyku. Společně tyto dva principy – politický a jazyk tvoří pevné základy pro společnost sobě rovných občanů. Tyto dva principy jsou doplněny o důraz na historii. ³¹ „*Společný jazyk a společný smysl pro historii jsou záměrně prosazovány nikoliv místo svobody a rovnosti, ale spíše jako způsob, jak definovat a sjednotit tuto zvláštní společnost svobodných a rovnoprávných občanů.*“³²

2.2 Vývoj nacionalismu v historickém kontextu

2.2.1 Starověk

Nacionalismus v extrémních případech bývá spojený s perzekucí těch členů národa, kteří se etnicky, kulturně či svou vírou nebo původem neshodují s postoji nacionalistické většiny. Nejstarší formy nacionalismu praktikovaly již starořecké městské státy, které zastávaly postoj, že právo na občanství je výsadou a nikoliv pravidlem. Vezměme si jako příklad starověké Athény, kolébku demokracie. Demokracie v Athénách vzniká někdy kolem roku 510 př.n.l. a s sebou přináší vznik nových zákonů. Pro nás budou stěžejní zákony vydané Periklem v roce 451 př.n.l., které se týkaly občanství a stanovily pevné mantinely tomu, kdo mohl a nemohl být občanem Athén.

Tyto zákony byly reakcí na velké množství občanů, zejména kvůli jejich nároku na placenou vojenskou službu. Samotné svitky, které obsahovaly zákony v jejich plném znění se nedochovaly. Co se ovšem dochovalo jsou úryvky těchto zákonů.³³

---

³¹ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 243.

³² Tamt., s. 244-245.

³³ BLOK, Josine H. Perikles' Citizenship Law: A New Perspective. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 2009, roč. 58, č. 2, s. 143 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25598460>

*"Třetího roku poté, kdy byl archontem Antidotos, se na Periklův návrh rozhodli, že vzhledem k velkému počtu občanů se nebude polis účastnit nikdo, kdo se nenarodil z obou rodičů astosů."*³⁴

Před sepsáním těchto zákonů v Athénách pravděpodobně existovala jistá pravidla přenášená především ústně, co se získání občanství a s tím spojených výhod. Mezi výsady athénské občana patřila placená vojenská služba *dikasteria*, či participace na politickém chodu obce.³⁵

Občany se za Perikla mohli stát pouze ti, kteří měli oba rodiče občany Athén (*Astos*), samotným občanům se říkalo různě: „(...) *ethnikon, nebo lépe politikon, v případě Athén tím, že se o někom řekne, že je Athenaios*“³⁶. Periklovy zákony díky důrazu na „občanskou čistotu krve“ indikují jisté prvky Ignatieffova etnického nacionalismu.

2.3 Novověk

Dle Liah Greenfield: „*se myšlenka nacionalismu objevila nejprve mezi elitami, nikoli mezi středními a nižšími vrstvami.*“³⁷.

Myšlenku národa, jakožto uceleného a pospolitého uskupení lidí, které takzvaně táhne za jeden provaz, prosazovala šlechta ke svému prospěchu, aby se jí tak dostalo od obyčejného lidu podpory. Greenfieldová ve svém díle uvádí, že tuto taktiku hojně užíval již v 16. století anglický král Jindřich VIII., když potřeboval pomoci ve válkách či politice.³⁸

Dalším příkladem, nám již historicky bližším, je nacistické Německo pod vedením A. Hitlera v období 1933-1945. Nacismus samotný je odnoží militaristického nacionalismu vyhnanou do extrému, jež je úzce spojená s antisemitismem a rasismem. Systematické vyhlazování Židů Třetí říší během Druhé světové války (1939-1945) bylo do značné míry inspirováno praktikami, jejichž základy sahají až do starověkého Řecka: „*Dorové zajistili pro Nacisty způsob, jakým byl spartský věkový třídní systém zneužit k tomu, aby sloužil jako vzor pro Hitlerjugend. Sám Hitler projevil zvláštní obdiv ke Spartánům, vyzdvihl jejich odvážné rozhodnutí „zničit méněcenné děti“ a přirovnal*

---

³⁴ BLOK, Josine H. Perikles' Citizenship Law: A New Perspective. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 2009, roč. 58, č. 2, s. 142 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25598460>

³⁵ Tamt., s. 145.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 249.

³⁸ Taméž.

*osud 6. armády, odříznuté u Stalingradu, k osudu Leonida a 300 Sparťanů, kteří padli v Thermopylském průsmyku při obraně Řecka v roce 480 př. n. l.*³⁹.

2.3.1 Nacionalismus v současnosti

V současnosti vnímáme notnou dávku polarizace společnosti, co se názoru na nacionalismus týče. Jeden pól je pro inkluzi cizích etnik a kultur do společnosti a druhý pól na druhou stranu je čistě pro exkluzi. Severní Korea je příkladem autoritářského totalitního státu, který je známý pro antiimigrační politiku, pro silné národní cítění, pospolitost a odpor vůči cizím kulturám. Avšak to neznamená, že by všechny podoby nacionalismu měly být antiimigrační.

Severní Korea je, dle mého názoru, obstojným příkladem militaristického nacionalismu spojeného s diktaturou. Severní Korea je známa svou antiimigrační politikou. V článku Alexandera Dukalskise se dočteme, že zde funguje určitá forma cenzury ze strany státu, která upravuje informace tak, aby nepodkopávaly státní hodnoty a vládní legitimitu: „*Severokorejský stát od svého vzniku věnuje soustavnou pozornost formování světového názoru svých občanů tak, aby byli loajální vůči vládě nebo se jí alespoň nevzepřeli. Toto úsilí samozřejmě zahrnuje horlivou propagandu a masové přehlídky, ale odehrává se i na každodennější úrovni. Stát využívá školy, ranní porady na pracovištích a vojenská školení, aby udržel oficiální poselství státu v myslích obyvatel. Obsah severokorejských sdělení nebyl vždy statický, ale prvky nacionalismu zůstaly běžným rysem severokorejské oficiální veřejné sféry po celá desetiletí.*“⁴⁰. Jeden z respondentů studie popsal výuku místní nacionalistické ideologie takto: „*Od mládí nás učili, že vláda je dobrá... a že Severní Korea je nejlepší na světě a že armádní politika je nejlepší, protože Amerika na nás jednou zaútočí.*“⁴¹. Severní Korea je autoritářským totalitním státem, který k udržení „legitimity“ vládnoucí dynastie Kimů a komunistického režimu potřebuje absolutní jednotvárnost občanů (soudruhů) a to jednotvárnost takovou, která maximalizuje podporu a sympatie k vládě a státu. Dalo by se říci, že v Severní Korei neexistuje individualita. Tento

---

³⁹ HALL, Jonathan M. *Ethnic Identity in Greek Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, s. 13. ISBN 05-215-8017-X.

⁴⁰ DUKALSKIS, Alexander a LEE, Junhyoung, 2020. Everyday Nationalism and Authoritarian Rule: A Case Study of North Korea. Online. *Nationalities Papers*. Roč. 48, č. 6, s. 1052 [cit. 2025-06-12]. ISSN 0090-5992. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/nps.2019.99>.

⁴¹ Tamt., s. 1061.

koncept „*tavícího kotle*“⁴², kdy se všechny individualistické prvky vlivem žaru propagačních a represivních kroků roztavují do homogenně-názorové hmoty, která má tvořit harmonickou společnost, je znám z divadelní hry *The Melting Pot*, jež metaforicky popisuje asimilační tendence USA vůči migrantům v první polovině 20. století a dokazuje jednoznačné nacionalistické tendence Severní Korei.

Příkladem nacionalismu otevřeného migraci by mohlo být Katalánsko – španělské autonomní společenství, které je známé svou otevřeností k migraci, a to tehdy, jestliže migrující splní základní katalánské nároky, kterými jsou znalost jazyka a obeznámenost s místní kulturou. Katalánsko je společenství, které by se dalo nazvat občansko-nacionalistickým s krajně liberálním pojetím migrační politiky, což je, dle mého názoru, zapříčiněno faktem, že se jedná o autonomní území uvnitř druhého státu.

2.4 Migrace

V posledních letech zažíváme obrovský nárůst migrace, který je způsobený konfliktem mezi Ruskem a Ukrajinou. „*Během prvních sedmi týdnů války bylo díky ruské invazi nuceno opustit zemi 4,6 milionu uprchlíků a více než 7,1 milionu lidí bylo přemístěno v rámci Ukrajiny.*“⁴³ S postupem času se část uprchlíků před válkou vrátila zpět na Ukrajinu: „*K 13. červnu 2024 bylo v Evropě zaznamenáno téměř 6 milionů ukrajinských nucených migrantů a více než 500 000 migrantů mimo Evropu.*“⁴⁴

Příčiny a motivace k migraci však mohou být i obecnějšího rázu, než konflikt mezi Ukrajinou a Ruskem. Dle studie Hein de Haas⁴⁵ publikované v časopise *Comparative Migration Studies* se motivace k migraci dělí na vnitřní a instrumentální: „*Je nezbytné rozlišovat (1) instrumentální a (2) vnitřní rozměr migračních aspirací. ‚Gap years‘ a ‚lifestylová migrace‘ mohou být příkladem druhého z nich, zatímco pracovní a studentská migrace jsou příkladem prvního, ačkoli v praxi se vnitřní a instrumentální aspirace mohou vyskytovat současně a často se vzájemně posilují.*“⁴⁶ Příklady instrumentální aspirací migrantů jsou ryze praktického rázu, může jimi být nabídka lépe hodnocené práce, kvalitnější zdravotní

---

⁴² HURD, Mary G. *Melting pot theory*. In: EBSCO Research Starters – Sociology [online]. [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: <https://www.ebsco.com/research-starters/sociology/melting-pot-theory>.

⁴³ JAROSZEWICZ, Marta a MIKHEIEVA, Oksana. *Editorial Introduction: Migration Dynamics, Trajectories and Policies in the Context of Russian Full-Scale Aggression against Ukraine*. Central and Eastern European Migration Review [online]. 2023, roč. 12, č. 2, s. 6 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.54667/ceemr.2023.16>.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ DE HAAS, Hein. *A theory of migration: the aspirations-capabilities framework*. Comparative Migration Studies [online]. 2021, roč. 9, č. 1 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>.

⁴⁶ Tamt., s. 18.

system či útěk před válečným konfliktem. Vnitřní motivace migrantů: „(...) odkazují na hodnotu, kterou lidé mohou přisuzovat samotné zkušenosti s migrací, jako je radost a potěšení z poznávání nových společností (...)“.⁴⁷

Především je nutné rozdělit samotnou migraci na dva typy. Prvním z nich je migrace oficiální legální cestou, kdy míníme jakožto migranty: „lidi, kteří přicházejí na základě imigrační politiky, která jim dává právo stát se občany po relativně krátké době (např. 3-5 let), a to pouze za splnění minimálních podmínek (např. naučit se úřední jazyk a znát historii a politické instituce země).“⁴⁸. Tato migrační politika je typická pro západní země, kterým se dlouhodobě daří integrovat migranty do společnosti, kdy migranti přijímají kulturu a mnohé jiné aspekty dané země za své. Jedná se například o Austrálii, Kanadu či Spojené státy americké. Druhým způsobem migrace je migrace nelegální – o nelegální migraci můžeme hovořit v tom případě, kdy migrant překročí hranice země a: „není mu uznáno právo anebo předpoklad k tomu stát se občanem dané země“⁴⁹.

2.5 Nacionalismus migrantů a etnokulturních minorit

Will Kymlicka definuje etnokulturní minority jako; „skupiny, jejichž historická vlast byla začleněna do většího státu kolonizací, dobytím nebo dobrovolnou federalizací.“⁵⁰. Zde je důležité vymezit rozdíl mezi migrantem a etnokulturní nebo etnonárodnostní skupinou.

Migrant ve většině případů emigruje jakožto jedinec, který je připraven přijmout „pravidla“ země do níž přijel – (naučit se úřední jazyk, historii či zvyky dané země). Toto „přijmutí“ pravidel dané země je prvním předpokladem k jeho úspěšnému integrování do společnosti. „Skupiny migrantů jen zřídka vyvolávají nacionalistická hnutí. Nepovažují se za samostatné národy vedle většinové společnosti a neusilují o vytvoření vlastní autonomní vlasti a samosprávných politických institucí.“⁵¹

Avšak v případě znemožnění migrantům integrovat se do společnosti „(...) povinnou segregací a právní diskriminací“⁵², může vzbuzovat u migrantů nacionalistické citění. Nacionalistické citění naopak velmi často vyvstává u etnokulturních minorit, například u kultur, které mají

---

⁴⁷ DE HAAS, Hein. *A theory of migration: the aspirations-capabilities framework*. Comparative Migration Studies [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>.

⁴⁸ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 153.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamt., s. 242.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

svůj vlastní jazyk a zvyky, ale i přes to všechno sdílejí stát s větší národnostní skupinou. Kymlicka udává příklad Katalánců a Španělska.

Katalánci touží se od Španělska odtrhnout a mít svou vlastní vládu. „*Skupiny, které jsou začleněny do většího státu ne proto, že opustily svou vlast a přestěhovaly se sem, ale proto, že jejich vlast byla dobytá nebo anektována, si často vytvoří výrazné národní vědomí, i když se mohou volně asimilovat.*“⁵³. Tato tendence Katalánců distancovat se od Španělska je založena na katalánském kulturním odkazu, který je pro tamější obyvatele velmi důležitý.

Dalším vhodným příkladem nacionalismu etnokulturních minorit mohou být kmeny původních obyvatel Ameriky. Indiáni, jak se jim po Columbově omylu začalo říkat, žijí ve svých rezervacích, které jsou jako jakési kulturní bubliny rozesety po celých Spojených státech Amerických. Mají možnost se začlenit do multikulturní americké společnosti, ale také dostali privilegium spravovat autonomně své rezervace.

2.5.1 Problémy spojené s nacionalismem

Z uvedených rozdělení nacionalismu lze vydedukovat, že etnický nacionalismus díky svému odporu a vyhrazování se vůči osobám jiného původu či rasy s sebou může přinášet problémy a konflikty.

Ovšem i liberálnější občanský nacionalismus může iniciovat konflikty či rozepře, a to zejména tehdy, když se občanskí nacionalisté pokusí pomocí nátlaku, či opresí, začlenit národní minoritu do státní majority. Tyto oprese mohou mít mnoho podob, například se může jednat zákaz vyučování na školách v jazyce dané minority – jako příklad udává indiánské školy v USA, kde se americká vláda rozhodla zavést vyučování pouze a jenom v angličtině.⁵⁴

Občanský nacionalismus ve Spojených státech historicky ospravedlňoval dobývání a kolonizaci národnostních menšin a násilné zavádění soudů a škol v anglickém jazyce.“⁵⁵

V nejhorších případech jsou známy i zákazy obecného užívání jazyka národní minority, jako se o to v osmdesátých letech pokusila turecká vláda při pokusu začlenit Kurdy, tureckou národní minoritu mluvící vlastním jazykem, do turecké majoritní společnosti.⁵⁶

Otázka, která se při nejmenším nabízí při přemítání nad těmito „násilnými“ pokusy o začlenění do majoritní společnosti, o kterých píše výše, je, zdali jsou etické, či alespoň

---

⁵³ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 243.

⁵⁴ Tamt., s. 247.

⁵⁵ Tamt., s. 248.

⁵⁶ Tamt., s. 247.

oprávněné. Vezmeme-li v potaz fakt, že hlavním předpokladem začlenění minority do majority je jejich následná rovnost jakožto občanů jednoho společného státu, tak co přesně je na těchto opresích a nátlaku ze strany majority špatně? V případě USA a Indiánů, nebo chcete-li původních obyvatel, se dle mého názoru jedná o snahu potomků kolonizátorů a dobyvatelů nového neprobádaného území se omluvit za zabraní území původních obyvatel. Zjednodušeně, za zabraná území a námi vykonaná příkoří vůči vám, vám nabízíme možnost stát se členy majoritní společnosti. Ovšem je možné vůbec čekat kladnou reakci od někoho, komu něco vezmu a nabídnu mu něco, co nechce? To samé se dá říct o Kurdech. „*Motivací quebeckých, lotyšských, vlámských, kurdských nebo slovenských nacionalistů není strach z vyloučení z většího národa na etnickém základě, ale touha udržet se jako samostatný národ. Považovat etnickou výlučnost za jediný nebo dokonce hlavní zdroj nacionalistických konfliktů je nápadný omyl.*“⁵⁷.

Touha po vlastním národě, území, po autonomii, nezávislosti, soběstačnosti, je hlavním motivátorem a hnací silou většiny národních minorit, které sdílejí stát s národní majoritou. Národní minority vyžadují po majoritní společnosti uznání a připuštění legitimacy národní minority jakožto autonomního celku. To ovšem platí pouze v případě, kdy je minorita žijící na, v historickém kontextu, svém území začleněna do většího státního útvaru.

2.6 Závěr nacionalismu

Nacionalismus se dá nazvat jak politickým principem, tak i ideologií, která zkoumá vztah národní složky a státní složky anebo vztahy různých národů mezi sebou. Nacionalismus by se dal také ovšem nazvat kritériem toho, kdo do národu spadá nebo může spadat a kdo nikoliv. Nacionalismus slouží či zaštituje budování států skrze vytváření společné kultury a společného historického odkazu. Společná kultura, jazyk, či původ jsou pro nacionalismus stěžejní, jelikož tvoří základy každého národu. Národ je hlavním bodem zájmu nacionalismu, jeden bez druhého existovat nemohou.

První náznaky protonacionalismu jsou známy již z dob antického Řecka, a to konkrétně z Athén. V Athénách za vlády Perikla vznikají zákony, které omezují možnost získání občanství na základě původu jedince. Athénské občanství se stalo výsadou pokrevní linie původních obyvatel, kdy původ rodičů determinoval, zda se novorozeně stane občanem Athén či nikoliv. Avšak není to pouze etnicita, na které záleží novodobým formám nacionalismu. Existují různé druhy novodobého nacionalismu, které popisuje Will Kymlicka; inkluзивní

---

⁵⁷ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 248.

občanský nacionalismus a neinkluzivní etnický nacionalismus. Občanský nacionalismus se vyznačuje otevřeností k integraci jiných národů nebo migrantů do majoritní společnosti pod podmínkou naučení se úředního jazyka, historie státu a v některých případech i neformálním souhlasem s politickými hodnotami státu. Defenzivní etnický nacionalismus narozdíl od občanského ustanovuje členství v národu zcela na základě etnického původu, což znamená, že je cizincům zcela uzavřen a není možné se členem národa stát jinak než narozením.

Kapitola nastiňuje a objasňuje moderní teze Willa Kymlicky, Ernesta Gellnera, Thomase Pfaffa či Michaela Inglatieffa, které ukazují, že nacionalismus není jednotný ustálený pojem, nýbrž komplexní mnohvrstvý fenomén. Nacionalismus může být chápán jako prostředek pro legitimitu a kulturní jednotu národa, ale také jako nástroj pro exkluzi a útlak „těch z venčí“.

3 Multikulturalismus

V dnešním světě bychom pouze stěží hledali stát, který se neskládá z více kultur či etnik, což je do jisté míry zapříčiněno dostupností cestování a s ní spojenou migrací. Tímto způsobem vznikají státy, které obsahují více kultur a jsou tím pádem státy multikulturální. Co je ovšem multikulturalismus, co všechno obnáší a zahrnuje, kdy vznikl?

3.1 Co je multikulturalismus?

Multikulturalismus by se dal, dle mého, nazvat jak politickým názorem, tak i kulturní ideologií týkající se soužití různých kultur v jednom státě. Globalizace, růst migrace a vznik multikulturálních společností s sebou přináší nové výzvy a příležitosti, ale v krajních případech i hrozby. Multikulturalismus je obsahově velmi široký pojem, který se ale významově mnohdy liší v kontrastu dle toho, kdo jej rozebírá či komentuje a na jaké území je tato teze aplikována. Právě tato širokost a rozlehlost zapříčiňuje fakt, že v současné době není známa žádná jeho ustálená definice.

Dle Cambridge online dictionary je multikulturalismus: „*přesvědčení, že různým kulturám ve společnosti by měla všem být přikládána důležitost*“⁵⁸. Dle mého z této definice číší velký důraz na rovnoprávnost všech kultur ve společnosti. Rovnoprávnost je bezpochyby jedním ze základních kamenů multikulturalismu.

Po zadání promptu „definuj multikulturalismus“ odpovídá ChatGPT: „*Multikulturalismus je politický, sociologický a filozofický koncept, který označuje soužití různých kulturních, etnických, náboženských nebo jazykových skupin v rámci jedné společnosti. Základní myšlenkou je uznání, respekt a podpora kulturní rozmanitosti a rovnosti všech kultur na území jednoho státu.*“⁵⁹. Mezi základní koncepty a hlavní teze multikulturalismu patří respekt k odlišnostem, vytváření vhodných podmínek pro migraci vládními institucemi, odmítání asimilace ve smyslu přijmout majoritní kulturu za svou, vzdání se svého etnokulturního dědictví a v neposlední řadě kulturní rovnost.

V díle *Rethinking National Identity in the Age of Migration* je multikulturalismus popisován takto: „*Ve většině postmultikulturalistické literatury je multikulturalismus charakterizován jako oslava etnokulturní rozmanitosti, která povzbuzuje občany, aby uznávali a přijímali celou řadu zvyků, tradic, hudby a kuchyně, které existují v multietnické*

---

⁵⁸ CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. *Multiculturalism* [online]. ©2024 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/multiculturalism>

⁵⁹ OPENAI. *ChatGPT (verze GPT-4): Odpověď na dotaz „Definuj multikulturalismus“* [online]. OpenAI, 14. června 2025 [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: <https://chat.openai.com/chat>

společnosti.“⁶⁰. Zároveň je multikulturalismus: „o rozvoji nových modelů demokratického občanství, založených na lidskoprávních ideálech, které mají nahradit dřívější ne-občanské a nedemokratické vztahy hierarchie a vyloučení.“⁶¹.

Na internetových stránkách stanfordské Encyklopedie filozofie je možné se dočíst že: „Myšlenka multikulturalismu v současném politickém diskurzu a v politické filozofii odráží diskusi o tom, jak chápat a reagovat na výzvy spojené s kulturní rozmanitostí založenou na etnických, národnostních a náboženských rozdílech.“⁶².

Z výše uvedeného lze dedukovat, že se multikulturalismus, jakožto politický či filozofický směr, zabývá soužitím různých kultur a etnik, přičemž je oslavována kulturní diverzita ve všech jejích aspektech a rovnost mezi jednotlivými kulturami. Multikulturalismus dále zkoumá práva národních minorit a usiluje o jejich rozšíření. Zároveň multikulturalismus reviduje právní rámce států v otázkách migrace a přijímání nových kultur.

---

⁶⁰ KYMLICKA, Will. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future. In: MOREHOUSE, Christal a MITTELSTADT, Michelle, eds. *Rethinking National Identity in the Age of Migration*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2012. ISBN 978-3-86793-475-6. Kapitola: Introduction.

⁶¹ Tamt., s. 35.

⁶² ONG, Sarah. Multiculturalism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Winter 2024 Edition. Eds. Edward N. ZALTA a Uri NODELMAN [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2024/entries/multiculturalism/>.

3.2 Vývoj multikulturalismu v historickém kontextu

Samotné soužití různých kultur v jednom společenství je velmi starý fenomén. Různé kultury nacházely způsoby a kompromisy, jak žít společně s jinými kulturami a vzájemně se respektovat. „*Respektování rozmanitosti bylo známým rysem mnoha historických říší, například Osmanské říše.*“⁶³. Nemuslimské minority v Osmanské říši byly označovány za tzv. *dhimní*. „*Termín dhimmi se používá souběžně s výrazem ‚lid knihy‘, což naznačuje, že pouze židé a křesťané jako strážci monoteistického písma zaujímají tento mezistupeň mezi věřícími a nevěřícími.*“⁶⁴

Křesťané a Židé, označovaní jako *dhimní*, museli odvádět Osmanské říši speciální daň zvanou *jyza*, která sloužila jako poplatek za jejich ochranu. Tehdejší soužití muslimů, křesťanů a židů v Osmanské říši se ovšem velmi liší od současných multikulturalistických ideálů, které se zakládají na rovnosti mezi kulturami. *Dhimní* nebyli vnímáni jako rovnocenní muslimů, nýbrž jako jaká subkategorie občanstva. „*Jedním z příkladů sumptuárního zákona je ustanovení, že nemuslimové nesmějí jezdit na koni. Pokud jezdili na oslech, museli jet po stranách a sesednout, pokud to požadoval procházející muslim. Vedou se diskuse o tom, zda tyto zákony měly signalizovat sociální diferenciaci ve společnosti, kde byla hierarchie považována za samozřejmost, nebo zda měly za cíl ponížít nemuslimy.*“⁶⁵

Jisté formy perzekuce vůči minoritám tedy existovaly, ovšem to, co je důležité zdůraznit v kontextu zkoumání multikulturalismu je, že samotná koncepce *dhimní* uznává existující náboženskou pluralitu v Osmanské říši. I přes nerovnost práv ve vztahu majority a minority se zde setkáváme s právním konceptem, který zajišťoval určitý řád v koexistenci různých sociálních skupin. Osmanská říše existovala od 13. století až do roku 1923, kdy se rozpadla. Za téměř sedm století své existence prošly právní koncepcí upravující soužití různých kultur a náboženských skupin nesčetnými úpravami.⁶⁶

Právě první polovina dvacátého století, tedy období zániku Osmanské říše a průběhu dvou celosvětových konfliktů, je dalším obdobím, které je důležité pro zkoumání multikulturalismu: „*(...) multikulturalismus je součástí širší lidskoprávní revoluce zahrnující*

---

⁶³ KYMLICKA, Will. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future. In: MOREHOUSE, Christal a MITTELSTADT, Michelle, eds. *Rethinking National Identity in the Age of Migration*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2012. ISBN 978-3-86793-475-6. Kapitola: Multiculturalism in context.

⁶⁴ WAGNER, Mark. *What Do You Know? Dhimmi, Jewish Legal Status under Muslim Rule* [online] [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://katz.sas.upenn.edu/resources/blog/what-do-you-know-dhimmi-jewish-legal-status-under-muslim-rule>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

etnickou a rasovou rozmanitost. Před druhou světovou válkou se etnokulturní a náboženská rozmanitost na Západě vyznačovala řadou neliberálních a nedemokratických hierarchických vztahů, které byly ospravedlňovány rasistickými ideologiemi, jež výslovně hlásaly nadřazenost některých národů a kultur a jejich právo vládnout nad ostatními.“⁶⁷.

Revize lidskoprávních vztahů je do jisté míry reakcí na fašismus, ale také reakcí na soudobá společenská paradigmatata. Fašismus, politická ideologie jejíž kořeny sahají do Itálie a později ji za své přijalo i Německo pod vedením A. Hitlera, se dá považovat za určitou extrémistickou militantně-autoritářskou formu nacionalismu, která měla zjednodušeně řečeno ve svých základech zanesenu perzekuci a nenávisť k odlišným kulturám a etnikům. Vznik prvních multikulturalistických politických principů a reform je přímou reakcí a dalo by se říci i prevencí před fašismem.

„Tento nový předpoklad lidské rovnosti vyvolal řadu politických hnutí, jejichž cílem bylo zpochybnit přetrvávající přítomnost nebo trvalé účinky starších hierarchií.“⁶⁸

Kroky k nastavení lepších podmínek pro soužití různých kultur v jednom státě přicházely postupně a jsou celkem tři. První a nejstarší vlna z těchto trendů či tendencí se uskutečnila v letech 1948-1965. V tomto období probíhala dekolonizace čili přechod států, které doposud byly pod nadvládou druhého státu k samostatnosti. Samotný proces dekolonizace se týkal např. Indie, Číny a afrického území. Druhá vlna reform přišla v období 1955-1965, kdy v USA probíhal boj proti perzekuci a diskriminaci Afroameričanů. Třetí vlna přichází v druhé polovině 60. letech, kdy Kanada přijímá první multikulturalistické kroky, které mají za cíl zlepšit soužití původních obyvatel, francouzské menšiny v Québecu a samotné národní majority.⁶⁹

3.3 Filozofické pohledy na multikulturalismus

Will Kymlicka argumentuje, že multikulturalismus vzniká jako liberální reakce na „Anglo-conformity“. Jednalo se o rozšířený způsob začleňování migrantů do majoritní společnosti USA, Kanady a Austrálie v 60. letech 20. století. Principem Anglo-conformity bylo, aby se z migrantů, po naučení jazyka, zvyků, kultury atd. stali občané prakticky „nerozzeznatelní“ od původních obyvatel, byla ovšem vnímána jako příliš drastická

---

⁶⁷ KYMLICKA, Will. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future. In: MOREHOUSE, Christal a MITTELSTADT, Michelle, eds. *Rethinking National Identity in the Age of Migration*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2012. ISBN 978-3-86793-475-6. Kapitola: What is Multiculturalism.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

či až moc do života migrantů zasahující forma integrace, právě díky nátlaku na naučení se všech hodnot dané země. Pro ty jedince, u kterých nebyla asimilace možná, ať už pro jejich víru či barvu kůže, zůstaly tyto země uzavřeny. To se změnilo až v 70. letech, kdy velmoci západního světa přijaly multikulturalistickou migrační politiku a zmírnily pravidla pro migraci do země. Migrantům bylo umožněno být „odlišnými“ od rozených občanů a odkazovat se na své etnokulturní dědictví. Kolébkou multikulturalismu je, dle Kymlicky, Kanada, která jako první přijala „liberální“ formu migrační politiky a brzo po ní jí následovaly i další státy jako Švédsko, Nový Zéland či Velká Británie a další.⁷⁰

Kymlicka by se dal, jako autor a filozof, označit za pro-multikulturalistického. Společně s dalšími příznivci multikulturalismu odsuzuje: „(...) ideál „tavicího kotle“, v němž se od příslušníků menšin očekává asimilace s dominantní kulturou. Zastánci multikulturalismu naopak podporují ideál, v němž si příslušníci menšinových skupin mohou zachovat svou osobitou kolektivní identitu a zvyky.“⁷¹.

Opačný názor na multikulturalismus má Samuel Huntington. Huntington ve své knize *Střet civilizací* vede rétoriku namířenou proti multikulturalismu. Multikulturalismus vidí jako hrozbu, která ohrožuje základní principy a hodnoty států. Právě jednu takovou hrozbu vidí vznikát ve Spojených Státech Amerických v druhé polovině 20. století.⁷²

„Ve druhé polovině dvacátého století byly oba komponenty americké identity vystaveny prudkým a trvalým útokům ze strany nevelké, ale vlivné skupiny intelektuálů a publicistů. Ve jménu multikulturalismu napadali identitu Spojených států, popírali existenci společné americké kultury a podporovali rasové, etnické a jiné subnacionální kulturní identity a seskupení. Vyjádřeno slovy jedné z publikovaných statí, odsuzují ‚systematický příklon k evropské kultuře a jejím derivátům‘ v oblasti vzdělávání stejně jako ‚dominanci evropsko-americké monokulturní perspektivy.‘“⁷³

Huntington tedy multikulturalismus nevnímá jako nástroj pro lepší soužití či spravedlivější podmínky pro migranty, ale jako přímý útok na hodnoty tehdejší monokulturní americké společnosti.

---

⁷⁰ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 153-154.

⁷¹ ONG, Sarah. Multiculturalism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Winter 2024 Edition. Eds. Edward N. ZALTA a Uri NODELMAN [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2024/entries/multiculturalism/>.

⁷² HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka, 2001, s. 372. ISBN 80-861-8249-5.

⁷³ Tamtéž.

Migrace, či hledání lepší budoucnosti a dobrá dostupnost cestování vedou k tomu, že prakticky každý moderní stát je multikulturalistický, jeden více a druhý zase méně. Zkrátka jak říká Nathan Glazer: „*ted' jsme multikulturní všichni*“⁷⁴.

Otázkou však je, zdali není Kymlickův pohled až moc optimistický. Neznamená neustálé míchání kultur a tím vytváření nových kultur to, že se v blízké budoucnosti dočkáme toho, že se ocitneme v prostředí prostého jakýchkoliv kultur, a tudíž bez hodnot a ctností? Jaký vliv má kultura na člověka a vývoj jeho osobnosti? Těmto otázkám se bude věnovat čtvrtá kapitola.

3.4 Hollingerovo post-etnické dělení multikulturalismu

Stejně jako nacionalismus, tak i multikulturalismus má své určité druhy. Tyto druhy se od sebe liší vnímáním kulturních skupin, co se do jejich velikosti, či diverzity a práv týče. Tato teorie o rozdělení multikulturalismu pochází z díla *Postethnic America: Beyond Multiculturalism* od amerického profesora historie Davida A. Hollingera.

Hollinger rozděluje americký multikulturalismus na dva druhy – kosmopolitní a pluralistický. Co stojí za tímto rozdělením nebo lépe řečeno, jak zjistíme později, derivováním multikulturalismu? Diskuse o významu, hodnotách a cílech multikulturalismu se vede již od 19. století. Ovšem ne všichni ti, kteří za „svůj“ přijali a uznali multikulturalistický praporec vyznávali stejné hodnoty. Každý si pod pojmem multikulturalismus představoval něco jiného.⁷⁵

Hollinger si klade otázku jakou podobu má národ Spojených států amerických – zda dnešní Spojené státy americké mají stále jednu společnou kulturní identitu, které říká *ethnos* anebo jestli je tamní kultura poskládaná jako mozaika z jednotlivých menších kultur s tím, že tyto menší kultury jsou zastoupeny etno-rasovými komunitami.⁷⁶

3.4.1 Pluralistický multikulturalismus

Pluralistický multikulturalismus dle Hollingera: „*považuje skupiny za trvalé a stálé a za subjekt skupinových práv. Pluralismus respektuje zažité hranice a zařazuje jednotlivce do jedné nebo druhé etnické skupiny, kterou je třeba chránit nebo zachovat.*“⁷⁷.

---

⁷⁴Citováno dle: KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 35.

⁷⁵ HOLLINGER, David A. *Postethnic America: beyond multiculturalism*. Revised and updated edition. New York: Basic Books, 2000, s. 3. ISBN 04-650-5992-9.

⁷⁶ Tamt., s. 79.

⁷⁷ Tamt., s. 3.

O pluralistickém multikulturalismu by se dalo říct, že je svým způsobem omezující. Neumožňuje různým etnicko-rasovým skupinám se navzájem ovlivňovat, protože předpokládá pevně dané hranice každé etnicko-rasové skupiny s tím, že každý jedinec je členem právě jedné skupiny a nikoliv více. Tím pádem je jedinci odebrána svoboda rozhodování se o tom, do které skupiny nebo více skupin chce patřit. Slova „chránit a zachovat“ pouze podtrhují fakt, že pluralistický multikulturalismus je defenzivní a svým způsobem neliberální.

David Hollinger i Will Kymlicka jeho koncepci jakožto ideálního druhu multikulturalismu odmítají a neztotožňují se s ní. Hollinger zachází až tak daleko, že jej srovnává minoritním nacionalismem.⁷⁸

3.4.2 Kosmopolitní multikulturalismus

Kosmopolitní multikulturalismus naopak: „*akceptuje proměnlivé hranice skupin, vícenásobnou příslušnost a hybridní identitu a je založen na individuálních právech. Kosmopolitismus podporuje mnohočetné identity, zdůrazňuje dynamický a proměnlivý charakter mnoha skupin a reaguje na možnosti vytváření nových kulturních kombinací.*“⁷⁹.

Kosmopolitismus se odvrací od zdrženlivosti pluralismus a povoluje jednotlivcům účast ve vícero kulturních skupinách. Zároveň podporuje vznik nových kulturních skupin, které vznikají sloučením dvou, již předtím existujících, kulturních skupin. Kosmopolitní multikulturalismus je do značné míry liberální.⁸⁰

Will Kymlicka Hollingerovu koncepci kosmopolitního multikulturalismus přijímá a srovnává ji s multikulturalistickou politikou Kanady v roce 1971, tedy po odstoupení od tehdejší Anglo-conformity a přechodu k novým, vlídnějším pravidlům pro migranty a národnostní menšiny na území Kanady. Kosmopolitní multikulturalismus: „*(...) výslovně považuje etnokulturní příslušnost přistěhovalců za dobrovolnou, a nabízí příslušníky různých přistěhovaleckých skupin ke vzájemné interakci, sdílení kulturního dědictví a účasti na společných vzdělávacích, ekonomických, politických a právních institucích.*“⁸¹.

---

⁷⁸ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 266-267.

⁷⁹ HOLLINGER, David A. *Postethnic America: beyond multiculturalism*. s. 3.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Citováno dle: KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 267.

3.5 Jak může vypadat multikulturalismus v praxi?

Will Kymlicka přímo multikulturalismus nedefinuje. Co ovšem udává je zobecněný list dvanácti reforem, které v obdobné formě zavedly Kanada, Austrálie a Spojené státy americké při vytváření lepších podmínek pro imigrantskou integraci do společnosti. Tyto reformy a změny v migrační politice nám pomohou porozumět a prozkoumat cíle multikulturalismu.

Reformy v první řadě vybízejí migranty k aktivní participaci ve veřejném prostoru a státních institucích. Aktivní participace na chodu státu garantuje migrantům možnost ovlivňovat a zlepšovat své životní podmínky, a zároveň podněcuje spolupráci mezi členy různých komunit při rozhodování o státních nebo veřejných záležitostech. Dalším, zejména na území Severní Ameriky důležitým bodem je úprava školství a vyučovaných materiálů tak, aby do povědomí žáků nebo veřejnosti vnesli kulturní a historický přínos přistěhovaleckých skupin. Školství by mělo být rozšířeno o dvoujazyčné studijní programy, které pomohou se začleněním dětí migrantů a dospělým migrantům by mělo být umožněno komunikovat se státními institucemi v jejich rodném jazyce. Přistěhovalcům reformy také umožňují nepracovat v období jejich náboženských svátků či změny v pracovním oděvu např. židovským pracovníkům v armádě povolují nošení kipy (jarmulky). Reformy také usilují o potlačení rasismu a stereotypizace na pracovištích a ve školách či médiích.⁸²

Tyto reformy mají, dle mého názoru, za cíl zkvalitnit přijímání migrantů do systému státu tím, že například úpravou legislativy garantují migrantům výjimky ze zákonů, kvůli jejich kulturním zvykům či víře. Zároveň je zde kladen důraz na podílení se na chodu státu samotnými migranty, tím že jim bude umožněno pracovat ve státní správě. Z těchto reforem je, alespoň částečně, dedukovatelný obsah pojmu „multikulturalismus“. Důraz je kladen na rovnost a kulturní svobodu. Pro multikulturalismus je stěžejní hodnotou tolerance. Tolerance pomáhá vytvářet zdravou kulturně pluralistickou společnost, která podporuje diverzitu a nabádá k vzájemnému ovlivňování mezi různými kulturními skupinami. O multikulturalismu by se dalo říci, že svoji legitimitu zakládá na **rovnosti v odlišnosti**. Byla to právě rovnost nebo lépe řečeno rovnoprávnost, po níž toužili migranti, která stála u vzniku multikulturalismu. Multikulturalismus je politickou odpovědí států na vzrůstající pluralitu ve společnosti.

---

⁸² KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 163-164.

3.6 Závěr multikulturalismu

Multikulturalismus na rozdíl od nacionalismu klade důraz na aktivní podporu diverzity a rovnoprávnosti kultur a etnik, které spolu sdílejí jeden stát. Samotná koncepce multikulturalismu je pojímána různě a názory jednotlivých odborníků se na ní liší. Samuel Huntington vidí v multikulturalismu skrytou hrozbu, která podkopává základní hodnoty států. Will Kymlicka naopak chápe multikulturalismus jako koncept, který upravuje a zlepšuje práva minorit a zároveň oslavuje kulturní diverzitu. Pohledy na multikulturalismus tedy oscilují mezi liberální otevřeností, která je vnímána pozitivně a obavami ze ztráty kulturní identity a hodnot.

Po druhé světové válce, které předcházela vzestup fašismu, extrémistické militantní formy nacionalismu, bylo nutné revidovat a přetvořit dosavadní hierarchické vztahy ve společnosti s cílem dosažení co možná nejvyšší úrovně rovnoprávnosti. Tyto reformy přicházely ve třech fázích a pokaždé byly odlišného měřítka. Dekolonizace čili přechod kolonizovaných států k autonomii, byla prvním závanem revizí mezilidských vztahů, které následovaly. Multikulturalismus jako oficiální politický směr přijímá v druhé polovině 60. let 20. století Kanada, která se řadí mezi hojně kulturně diverzní státy, jelikož na kanadském území žije jak anglofonní majorita, tak i francouzsky mluvící minorita a kmeny původních obyvatel. Kanadu posléze následovaly i USA a další státy.

Multikulturalismus vzniká jako reakce na represivní strategie asimilace, jako byly např. „the melting pot“ či Anglo-konformita, které usilovaly o přetvoření jedincovy kulturní identity k majoritnímu ideálu. Multikulturalismus s sebou přináší reformy v oblasti školství, reviduje vztahy mezi kulturami ve společnosti a vybízí k aktivní participaci menšin na chodu státu.

4 Otázky a odpovědi

4.1 Koexistence nacionalismu a multikulturalismu

Otázkou zůstává, zdali jsou nacionalismus a multikulturalismus kompatibilní čili zda jsou schopni koexistence? Vycházejme tedy z toho, co už víme. Nacionalismus usiluje ve většině případů o zachování kultury a zvyků majoritní společnosti anebo právě těch lidí či obyvatel, kteří z daného území historicky pocházejí. Zároveň prosazuje stabilitu mezi národní složkou a státní složkou. Kdežto multikulturalismus přímo nabádá k oslavě a promování diverzity kultur, přičemž se snaží o zlepšení práv minorit.

Jak bylo již řečeno, tak všechny státy světa jsou v současné době více, či méně, multikulturní. Otázkou však zůstává, zda může být stát multikulturní a zároveň nacionalistický.

„Budování národa a multikulturalismus není třeba vnímat jako protiklady. Můžeme spojit liberální nacionalismus s multikulturním přístupem.“⁸³.

Nacionalismus a multikulturalismus tedy dle Kymlicky mohou koexistovat, avšak pouze v případě spojení multikulturalismu s inkluzivním občanským nacionalismem. Exkluzivní etnický nacionalismus není kompatibilní s multikulturalistickou koncepcí proto, protože: „(...) upírá legitimitu menšinovým identitám“⁸⁴. Práva minorit jsou nedílnou součástí multikulturalistické koncepce: „Práva menšin jsou nejlépe chápána jako mechanismy ochrany menšin před možnými nespravedlnostmi státního budování národa.“⁸⁵.

4.2 Není „moc“ kultur příliš?

Co vychází z díla Hollingera a jeho samotné post-etnické koncepce je, že lidé by si měli mít možnost vybrat do jaké kulturní skupiny se zařadí bez toho, aniž by se ohlíželi po svém etniku.

„Tento pohled spojuje a obhajuje některé prvky multikulturalismu a kritizuje jiné. Postetnická perspektiva upřednostňuje dobrovolnou příslušnost před nedobrovolnou, vyvažuje ocenění komunit původu s odhodláním vytvořit prostor pro nové komunity.“⁸⁶

---

⁸³ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 208.

⁸⁴ Tamt., s. 208.

⁸⁵ Tamt., s. 2.

⁸⁶ HOLLINGER, David A. *Postethnic America: beyond multiculturalism*. s. 3.

Odstoupením od etnicity jakožto něčeho, co před determinuje jedincovu kulturní identitu vzniká nová koncepce, která popírá dosavadní principy amerického rasového systému.

„Reaguje zejména na způsob, jakým je Afroameričanům přisuzována rasová identita, která je nadřazena sebeidentifikaci.“⁸⁷

Připustíme-li samotnou existenci spektra kultur ve společnosti a plození nových kultur jakousi fúzí kultur starých, jak tomu velí kosmopolitní multikulturalismus, tak se dle mého názoru najednou ocitneme v prostředí, které je tak přehlčené kulturami, až se z volitelné kulturní identity jedince stane pouhý proměnlivý atribut postrádající jakoukoliv váhu.

Hollinger chápe kulturní identitu subjektivně a individualisticky, kdy každý má možnost volby: *„Podle jeho modelu postetnicity by všechny skupinové identity měly být proměnlivé, dobrovolné a nevylučující.“⁸⁸*

Kulturní identita jedince dle mého názoru musí obsahovat prvky, které nejsou předmětem volby, ale jsou člověku připisovány společností. Odmítání části kulturní identity jedince, která je nezvolená Hollinger podkopává váhu a zpochybňuje ontologický status kulturní zakotvenosti ve formování „Já“.

4.3 Otazníky multikulturalismu

Jak bylo řečeno na samém začátku kapitoly o multikulturalismu, tak multikulturalismus s sebou přináší nové příležitosti, ale stejně tak i nové výzvy. Jednou z výzev je samotná integrace migrantů do společnosti, té byly věnovány všechny dosavadní podkapitoly třetí kapitoly. Co je ovšem také nutné rozebrat je míra tolerance odlišností určitých kultur, protože to, co se v jedné kultuře považuje za posvátné, může být druhou kulturou považováno za zvrácené či nemístné. Tato podkapitola bude věnována kulturním odlišnostem a mezi tolerance.

„Měly by etnické skupiny mít povoleno provádět klitorektomii; měly by být povinně uzavřené sňatky nebo rozvody talaq právně uznány; měli by se manželé moci odvolávat na „kulturu“ jako na obhajobu, když jsou obviněni z bití svých manželek?“⁸⁹

---

⁸⁷ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 266.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamt., s. 172.

Tyto otázky si Will Kymlicka klade v návaznosti na kapitulu zabývající se integrací imigrantů do západní multikulturalistické společnosti. Multikulturalismus má v sobě zaneseny tendence chránit, či zabezpečovat volné praktikování různých zvyků a praktik od různých kultur. Zkráceně řečeno, dle mého názoru, multikulturalismus chrání a pomáhá rozvíjet kulturní identitu. Ale i do této, řekněme, liberální koncepce musí být zanesena pomyslná právní linie mezi tím, co povoleno je, a tím, co povoleno není. Praktiky, uvedené na začátku tohoto odstavce, jsou v některých částech světa považovány za běžné, normální či dokonce posvátné. Ale i přesto jsou nám známy příklady multikulturalistických společností, kde některé projevy (např. náboženské či kulturní) nejsou povoleny.

Kymlicka jako příklad udává Austrálii a Kanadu. Kanadská multikulturalistická politika stojí na pevných základech, či předpokladech, které musí každý, kdo se touží stát občanem Kanady, akceptovat. Tyto základní pilíře jsou tři: 1. akceptování oficiálního dvojjazyčného rámce, 2. neporušování listiny základních lidských práv a svobod, ve které jsou zakotveny práva jedince a rovnoprávnost mezi pohlavími, 3. vyzdvihování kontaktu a vzájemného ovlivňování různých kultur. V případě Australské multikulturalistické politiky se jedná o podobný rámeček.⁹⁰

*Stručně řečeno, logika multikulturalismu zahrnuje přizpůsobení se diverzitě v rámci ústavních principů, rovnosti příležitostí a individuálních práv.*⁹¹

Kymlicka dále uvádí, že většina imigrantů přijímá tyto podmínky a mnohdy je dokonce i sami vítají. Jen u malého procenta migrujících se objeví odpor vůči stanoveným hodnotám. K obavám z multikulturalistické politiky vede dle Kymlicky přílišná stereotypizace, která je pouhým přežitkem z dob minulých.⁹²

*„Logika‘ multikulturalismu tedy nespočívá v podkopávání respektu k liberálně-demokratickým hodnotám, stejně jako v podkopávání institucionální integrace. Naopak, multikulturalismus bere tyto politické hodnoty jako dané a předpokládá, že je přistěhovalci přijmou, stejně jako bere jako danou integraci do hlavních veřejných institucí. Multikulturalismus pouze upřesňuje, jak by k takové politické a sociální integraci mělo docházet, a to způsobem, který respektuje a zohledňuje rozmanitost.*⁹³

---

⁹⁰ KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. s. 174.

⁹¹ Tamt., s. 174.

⁹² Tamt., s. 175-176.

⁹³ Tamt., s. 176.

Kymlickův poslední citovaný argument je postavený zcela na předpokladu přijetí. Kymlicka v této argumentaci předpokládá, že migranti v rámci multikulturalismu a migrační politiky přijmou právní rámec a etický kodex státu a omezí praktikování právě těch zvyků a obyčejů či rituálů, které právní rámec nebo etický kodex porušují. Nestává se tímto z multikulturalismu pouhá selektivní doktrína, která určuje, zda je člověk integrovatelný do majoritní společnosti na základě jeho víry či obyčejů? Samozřejmě státy nebo společnost musí stanovit určité právní mantinely pro integraci, rovnost a celkové soužití ve formě dodržování Listiny základních práv a svobod a dalších, které tvoří pomyslné minimum pro přijatelnost do společnosti. Ovšem nepopírá toto minimum prvotní myšlenku multikulturalismu, tj. myšlenku nekonečné kulturní plurality či diverzity? Kymlickova formulace je v jádru správná, ovšem potřebuje reformulovat a zohlednit fakt, že multikulturalismus operuje v rámci výběrového kritéria přijatelnosti.

5 Závěr

V této bakalářské práci jsem se pokusil přiblížit napětí mezi dvěma významnými ideovými a politickými proudy, které zkoumají soužití lidí a různých kultur v jednom společenství – nacionalismem a multikulturalismem. Oba směry se snaží odpovědět na otázku co znamená žít společně s druhými v jedné společnosti, kým jsme z hlediska členství v určitém společenství a jaký máme vztah ke kultuře, z níž pocházíme, ale také k těm, kteří pochází z odlišné kultury. Byť se nacionalismus a multikulturalismus zdají být na první pohled velmi vzdálené, či dokonce protichůdné nebo navzájem vylučující, tak po nastudování literatury a sepsání této bakalářské práce jsem došel k závěru, že oba směry ve své hlubší filozofické koncepci nesou stejné prvky, a to především důraz na význam identity, ať už jedince či společenství, či uznání.

Určité obdoby protonacionalismu se objevují již ve Starověkém Řecku a jsou spojeny s exkluzivitou občanství v Athénách, kde se po zavedení Periklových zákonů dalo občanství získat pouze narozením ze dvou rodičů, kteří byli athénskými občany. Tato podmínka genitury k získání občanství je ukázkou jasně tendence se distancovat a „exkluzivizovat“ starověké Athény. V současnosti se můžeme setkat se dvěma hlavními proudy nacionalismu, a to exkluzivním a inkluzivním. Skrze analýzu děl Willa Kymlicky, Ernesta Gellnera či Davida Hollingera jsem dospěl k názoru, že nacionalismus nemusí být nutně exkluzivní ani vylučující. Naopak, může sloužit jako stabilizační rámec, který vytváří prostor pro koexistenci různých kulturních skupin – za předpokladu, že stát uznává kulturní práva menšin a neprosazuje asimilační tlak. Oproti tomu multikulturalismus je historicky mladší ideologií, která vzniká jako reakce na celosvětové úpravy mezilidských vztahů a odklonem od tehdejších exkluzivních a rasistických sociálních paradigmat. Do rámce multikulturalismu spadá úprava zákonů či změna pracovních předpisů tak, aby výrazně zpříjemnily akomodaci různých kultur či etnik v dnešní kulturně-plurální společnosti. Kymlickův model liberálního nacionalismu ukazuje, že stát může být zároveň národní a multikulturní entitou, pokud přizná spravedlivé postavení i těm, jejichž kulturní kořeny nesahají do majority.

Dále jsem kriticky zhodnotil koncept post-ethnicity Davida Hollingera, který chápe kulturní identitu jako čistě volitelnou a pluralitně otevřenou. Přestože je tento přístup v mnohém přitažlivý – zejména v prostředí kosmopolitních měst –, selhává tam, kde identita není

výsledkem volby, ale je sociálně připsaná a strukturálně zakořeněná. Kultura totiž není pouze estetickým prvkem, ale tvoří základní rámec pro orientaci jedince ve světě.

V rámci filozofické reflexe se tak domnívám, že vztah mezi nacionalismem a multikulturalismem nelze zredukovat na binární opozici. Spíše, než střetem dvou ideologií jde o zápas o spravedlivé uspořádání soužití v pluralitní společnosti. Nejde o to, zda nacionalismus či multikulturalismus zvítězí, ale o to, jak budou společně artikulovat odpověď na otázku, jak žít spolu – navzdory rozdílům, ale i skrze ně. Práce tímto otvírá cestu k dalšímu zkoumání identity, autonomie a spravedlnosti v kontextu současného světa.

6 Seznam literatury

ARISTOTELÉS. *Politika: Aristotelis politicorum libri octo*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Petr Rezek, 1998. ISBN 80-86027-10-4.

BLOK, Josine H. Perikles' Citizenship Law: A New Perspective. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 2009, roč. 58, č. 2, s. 141–170. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25598460>.

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. *Multiculturalism* [online]. ©2024 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/multiculturalism>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. *Nationalism* [online]. ©2024 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nationalism>

DE HAAS, Hein. A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. Online. *Comparative Migration Studies*. 2021, roč. 9, č. 1. ISSN 2214-594X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>. [cit. 2025-06-08].

DUKALSKIS, Alexander a LEE, Junhyoung, 2020. Everyday Nationalism and Authoritarian Rule: A Case Study of North Korea. Online. *Nationalities Papers*. Roč. 48, č. 6, s. 1052-1068. ISSN 0090-5992. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/nps.2019.99>. [cit. 2025-06-08].

GELLNER, Ernest André. *Nations and nationalism*. New perspectives on the past. Oxford: Basil Blackwell, 1983. ISBN 06-311-3088-8.

GELLNER, Ernest. *Nationalism*. Londýn: Weidenfeld & Nicolson, 1997. ISBN 0-297-81612-8.

HALL, Jonathan M. *Ethnic Identity in Greek Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. ISBN 05-215-8017-X.

HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-864-3295-5.

HOBBS, Thomas. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Knihovna novověké tradice a současnosti., sv. 47. Praha: Oikoymenh, 2009. ISBN 978-80-7298-106-9.

HOLLINGER, David A. *Postethnic America: beyond multiculturalism*. Revised and updated edition. New York: Basic Books, 2000. ISBN 04-650-5992-9.

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-861-8249-5.

HURD, Mary G. *Melting pot theory*. In: EBSCO Research Starters – Sociology [online]. [cit. 2025-06-14]. Dostupné z: <https://www.ebsco.com/research-starters/sociology/melting-pot-theory>.

JAROSZEWICZ, Marta a MIKHEIEVA, Oksana. Editorial Introduction: Migration Dynamics, Trajectories and Policies in the Context of Russian Full-Scale Aggression against Ukraine. Online. *Central and Eastern European Migration Review*. 2024. ISSN 23001682. Dostupné z: <https://doi.org/10.54667/ceemr.2023.16>. [cit. 2025-06-08].

KYMLICKA, Will. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future. In: MOREHOUSE, Christal a MITTELSTADT, Michelle, eds. *Rethinking National Identity in the Age of Migration*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2012. ISBN 978-3-86793-475-6. Kapitoly: *Multiculturalism in Context, What Is Multiculturalism?*

KYMLICKA, Will. *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN 01-992-4098-1.

ONG, Sarah. Multiculturalism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Winter 2024 Edition. Eds. Edward N. ZALTA a Uri NODELMAN. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2024/entries/multiculturalism/>.

WAGNER, Mark. *What Do You Know? Dhimmi, Jewish Legal Status under Muslim Rule* [online]. Philadelphia: Katz Center for Advanced Judaic Studies, University of Pennsylvania, 30. 11. 2018. Dostupné z: <https://katz.sas.upenn.edu/resources/blog/what-do-you-know-dhimmi-jewish-legal-status-under-muslim-rule>.